

KAROLINUM

**FRANTIŠEK
ŠMAHEL
ALMA MATER
PRAGENSIS**

Alma mater Pragensis

Studie k počátkům Univerzity Karlovy

František Šmahel

Vydala Univerzita Karlova v Praze
Nakladatelství Karolinum
Ovocný trh 3-5, 116 36 Praha 1
Redakce Kamila Veselá
Rejstřík Adam Horký
Grafická úprava Zdeněk Ziegler
Sazba DTP Nakladatelství Karolinum
Vydání první

© Univerzita Karlova v Praze, 2016

Text © František Šmahel, 2016

Photography © 2016

Archiv Univerzity Karlovy (přebal, č. obr. 1-4),
Knihovna Národního muzea (5), Národní archiv Praha (6),
Zisterzienserstift Zwettl, Stiftarchiv (7), Správa Pražského
hradu / Metropolitní kapitula u sv. Víta / Jan Gloc (8, 9)

ISBN 978-80-246-3203-2

ISBN 978-80-246-3239-1 (pdf)

Univerzita Karlova v Praze
Nakladatelství Karolinum 2016

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Obsah

PŘEDMLUVA /9

PRAŽSKÉ OBECNÉ UČENÍ V DOBĚ LUCEMBURSKÉ /11

I. Počátky pražského obecného učení /13

Causa celebris: zakládací listiny pražské univerzity – Zpochybněné proenství: Erfurt, nebo Praha? – Universitas juristarum in studio Pragensi – Univerzita bez profesorů a studentů? – Alma mater Pragensis a její „dcery“ – Středoevropské „vyzařování“ pražského obecného učení – Stručné shrnutí

II. Nejstarší statuta pražské univerzity /43

Konstitutivní akty a Ordinationes Arnesti – 1360–1372: Rozdvojení pražského vysokého učení – Rukopisné dochování nejstarších statut – Statuta Universitatis Lipsiensis 1410 – Revize statut v důsledku Dekretu kutnohorského – Revidované znění univerzitních statut (B) v rukopise NK Praha XIV A 4 – Stručné shrnutí

III. Záhada nejstarší pečeti pražské univerzity /62

Univerzitní pečeť ve světle staršího bádání – Univerzitní pečeť v novém světle? – Ad fontes: Univerzitní pečeti ve svědectví pramenů – Záhada zůstává... – Shrnutí

IV. Dva drobné příspěvky k nejstarším dějinám Univerzity Karlovy /85

Nejasnosti kolem mistra Waltra a jeho Týnské školy – Původ prvního známého kandidáta univerzitního diplomu – Shrnutí

V. Doplnky k dějinám mistrovských kolejí pražské univerzity do roku 1420 /92

„Školy“, koleje a bursy pražského obecného učení – Slova, významy a pojmy v lexiku pražských kolejí – Mistři kolegiáti Karlovy koleje – Spory o místa v mistrovských kolejích 1384–1390 – Příloha 1. Mistři kolegiáti Karlovy koleje 1366–1420 – Příloha 2. Probošti Karlovy koleje 1366–1420 – Příloha 3. Mistři kolegiáti koleje krále Václava 1381–1420

VI. Mistři a studenti pražské lékařské fakulty do roku 1419 /126

Úskalí a obtíže heuristiky – Lectores ordinarii, professores, magistri actu regentes – Frekvence a počty graduovaných – Příloha: Seznam profesorů a graduovaných i negraduovaných studentů pražské lékařské fakulty do roku 1420

VII. Dekret kutnohorský a odchod německých studentů z Prahy
v roce 1409: Diskuse /168

*Shrnutí výzkumu a odpověď na námitky Dr. Sabiny Schumannové – Příloha 1.
Imatrikulace a bakalářské zkoušky na pražské univerzitě 1399–1418 – Příloha 2.
Secese cizích studentů z Prahy – Příloha 3. Dodatečný soupis účastníků pražské secese
přes Vídeň*

VIII. Kutnohorský dekret po 600 letech
(spolu s Martinem Nodlem) /179

*Retrospektiva bádání – Kdy a proč vznikly pražské univerzitní národy – Spory o koleje
předehrou Dekretu kutnohorského? – Concordia nacionum – Univerzitní frekvence:
Spravedlnost domácímu národu? – Bezprostřední podněty a příčiny – Od Knínova
kvodlibetu k secesi cizích národů – Závěrem*

IX. Pražská univerzita a počátky husitství /213

*Počátky univerzity a jejích fakult – Alma mater soupeří s dcerami – Sváry a zápasy
o učení Jana Wyclifa – Od Dekretu kutnohorského k deklaraci o kalichu – Žemská
univerzita v poutech kalicha*

FAKULTA SVOBODNÝCH UMĚNÍ
DO POČÁTKU HUSITSKÉ REVOLUCE /229

X. Dějiny fakulty svobodných umění 1348–1419 /231

*Počáteční období 1348–1367 – Statuta a organizace fakulty – Studijní řád – Zkoušky,
promoce a výroční disputace – Studenti a učitelé – Spory o univerzálie a univerzitní hlasy
– Vítězství reformní strany – Příloha: Decani, assessores, collectores, deputati quatuor
nationum, examinatoresque facultatis artium 1367–1419*

XI. Statuta antiqua, kalendária a soupisy přednášek pražské
artistické fakulty /303

*Statuta antiqua – Kalendária pražské univerzity a její artistické fakulty – Soupisy
přednášek pražské artistické fakulty – Příloha 1. Chronologické vrstvy statut fakulty
svobodných umění – Příloha 2. Adnotationes de lectionibus ab Ioanne Jahanstarfer
in Universitate Pragensi exauditis annis 1388–1390 – Příloha 3. Adnotationes de
lectionibus ab quodam baccalaureo in Universitate Pragensi exauditis annis 1388–1389*

XII. Písemné záznamy kvodlibetních disputací na pražské univerzitě
do roku 1420 /326

*Disputace de quolibet na artistických fakultách – Kvodlibety kolbištěm boje o Wyclifovo
učení – Písemné přípravy výročních disputací – Záznamy kvodlibetních diskusí –
Příloha 1. Seznam známých pražských kvodlibetů v letech 1394–1417 – Příloha 2.
Kvodlibet mistra Jindřicha z Ribenic – Příloha 3. Seznam kvestií kvodlibetu Jana
Arsena z Langenfeldu*

XIII. Kvodlibetní diskuse ke kvestii principalis Michala z Malenic roku 1412 /349

Mistr Michal z Malenic a jeho kvodlibet – Kvestie principalis Utrum veritas creata – Žáznam kvodlibetní diskuse – Doktrinální proky debaty – Příloha 1. Stručný výtah z kvestie principalis – Příloha 2. Tematické zaměření diskuse – Příloha 3. Diskusní námítky Jana Husa, Jakoubka ze Stříbra a Jeronýma Pražského

XIV. Pražský spor o universalia realia /372

Ohlédnutí za dosavadním bádáním – Výzkum pramenů ke sporu o pojetí univerzálií – Předběžné závěry – Příloha: Členění univerzálií podle M. Štěpána z Pálče

XV. Disputační pomůcka z doby vzplanutí pražského sporu o univerzálie /382

Úvod k edici – Argumenta de universalibus realibus Magistri Stephani de Palecz

XVI. Jan Hus a wyclifské pojetí univerzálií /390

Hus jako profesor filozofie – Povaha Husova realismu – Universalia in re: testimonium fidei christiane

UTRAKVISTICKÁ UNIVERZITA /409

XVII. Studie k dějinám Univerzity Karlovy v letech 1433–1622

(spolu s Miroslavem Trucem) /411

Počty studentů a učitelů Univerzity Karlovy v letech 1433–1622 – Regionální a sociální původ graduovaných – Studenti z českých zemí na zahraničních univerzitách

XVIII. Paříž a Praha kolem roku 1450 /459

Restaurace pražského obecného studia 1437–1448 – Cesty za novými učebními texty do Paříže a opisy komentářů Jana Versora – Primát víry rozhoduje: Rozchod Versorových žáků – Příloha: Opera philosophica Mag. Johannis Versoris (Rukopisy české provenience)

XIX. Nejstarší knižní katalogy knihoven kolejí Univerzity Karlovy /476

Lokační soupis knih koleje Karlovy – Katalog knihovny koleje národa českého (Nationis Bohemicae) – Katalog knihovny koleje Rečkovy – Pražské kolejní knihovny v mezinárodním srovnání

XX. Zatoulané drobné texty v nejstarších kolejních katalozích /501

Obligace Blažka z Drnova – Jmenné seznamy kolegiátů – Agenda kolejní knihovny – Inventáře vybavy kolejní kaple a kostelíka sv. Štěpána ve zdi – Conspectus divisionis scientiarum, artium mechanicarum liberaliumque – Příloha: Miscellanea ad Collegium sanctissimae Mariae Virginis spectantia (editiones I–IX)

XXI. Počátky humanismu na pražské univerzitě v době poděbradské /527
*Žmařené snahy o restauraci vysokého učení – Žemská utrakvistická univerzita –
Zaměření a rozsah výuky – Nesmělé počátky humanistické elokvence – První mezi
prvními: M. Václav z Chrudimě*

XXII. Existenční vyhlídky a kariéry univerzitních humanistů /550
*Přínos Rukověti humanistického básnictví pro dějiny Karlovy univerzity – Počátky
a rozvoj latinského humanismu – Prosopografická anketa veršujících humanistů*

XXIII. Pražští studenti v letech 1348–1622 /560
*První starosti: Imatrikulace a ubytování – Trnitá cesta k promoci: Lekce a zkoušky –
Studentský život: Každodennost a existenční vyhlídky*

Ediční poznámka a komentáře k publikovaným studiím /575

Seznam zkratk /588

Vybrané edice a literatura /589

Rejstřík /601

Předmluva

Dějiny Univerzity Karlovy, na níž jsem studoval i působil, byly pro mne od doby odborného uzrávání oblíbenou oblastí vědeckého poznání. Kolik jen významných historiků se jim věnovalo, počínaje patriarchou V. V. Tomkem přes F. M. Bartoše až k Jiřímu Kejřovi! K oběma naposled jmenovaným znalcům jsem chodil pro rady, když jsem se před šedesáti lety začal zabývat kvodlibetní příručkou mistra Matěje z Knína z roku 1409. Byl to tehdy úkol nad mé síly, přesto mne to neodradilo, neboť jsem vytušil, jak velké množství rukopisů i obtížných textů na badatele čeká. Pokud to jen bylo možné, k nejstarším dějinám Univerzity Karlovy jsem se vracel i v době jiných výzkumných úkolů nebo v pěti letech, kdy jsem se živil jinou profesí.

Díky velkorysé nabídce ředitele Nakladatelství Karolinum mohu odborné veřejnosti předložit soubor studií k nejstarším dějinám pražského vysokého učení, jakousi zeň svých výzkumů za více než padesát let. Dvě knižní publikace jsem předem musel ze souboru vyloučit. V obou případech je to jen v důsledku jejich rozsahu, neboť po metodické stránce byly vykročením do nedostatečně prozkoumané oblasti pramenů. Rozprava *Pražské universitní studentstvo v předrevolučním období 1399–1419* byla jednou z prvních poválečných studií statisticko-sociologického zaměření.¹ Její vývody a závěry částečně přibližuje stať *The Kuttenberg Decree and the Withdrawal of the German Students from Prague in 1409, a Discussion*², kterou zde přetiskuji v českém překladu.

Druhou publikaci, kterou jsem nemohl zařadit, byl *Soupis pramenů k pražskému sporu o univerzálie*, který je navíc již delší dobu těžko dostupný.³ V tomto případě by však bylo třeba podniknout další rozsáhlé rešerše literatury, která přibyla v posledních třech až čtyřech desetiletích. Povšechnou představu o zaměření a výsledcích tohoto evidenčního průzkumu poskytuje článek *Pražský spor o „universalialia realia“: nové prameny – nové otázky*⁴, jehož původní německá verze byla určena pro informaci zahraničních badatelů.⁵ Stranou jsem ponechal i tematicky příbuzný

1) Vyšla v Rozpravách ČSAV, ŘSV 77/3, Praha 1967.

2) *History of Universities* 4, 1984, s. 153–166.

3) František ŠMAHEL, *Verzeichnis der Quellen zum Prager Universalienstreit 1348–1500* (Mediaevalia philosophica Polonorum 25), Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1980.

4) *Studia Comeniana et historica* 13/26, 1983, s. 139–149.

5) František ŠMAHEL, *Prolegomena zum Prager Universalienstreit. Zwischenbilanz einer Quellenanalyse*, in: *Les universités à la fin du Moyen Âge. Actes du Congrès international de Louvain (26–30 mai 1975)*, Jacques Paquet – Jozef Ijsewijn (edd.), Louvain 1978, s. 242–255.

soubor prací o působení a díle Jeronýma Pražského, jejichž poznatky a závěry jsem využil v monografii věnované tomuto mistru čtyř univerzit.⁶

Při reedicích svých prací se snažím nejen o korekci případných omylů, ale i o upřesnění či doplnění textu. Činím tak s vědomím, že některé ze studií jsou pak místy odlišné od svého původního znění. Přednost tu má v mých očích zohlednění dosaženého stadia výzkumu před pietním zachováním původní doslovné podoby. Ve dvou či třech případech jsem dokonce vypustil nebo přidal některé delší úseky, abych se vyhnul zbytečné duplicitě anebo abych v zájmu úplnosti doplnil dokumentaci pramenů. Nově jsem k souboru připojil dosud nepublikovanou studii *Nejstarší statuta pražské univerzity: Prolegomena k jejich edici*. Ke každé z vybraných studií jsem považoval za potřebné i užitečné připojit krátký komentář, který čtenář nalezne v závěru knihy.

Není snad knihy, v níž by chyběla slova díků. Ani tato nebude výjimkou. V první řadě jsem zavázán díky řediteli nakladatelství Karolinum Petru Valo, bez jehož podnětu bych se tak rozsáhlý soubor neodvážil předložit. Znovu se mi osvědčila redakční spolupráce s paní Kamilou Veselou. V potížích mi jako vždy ochotně vypomohl Robert Novotný, kolegovi Janu Vojtíškovu děkuji za překlad studie o Dekretu kutnohorském a odchodu německých studentů z Prahy v roce 1409 a Martinu Nodlovi za souhlas s přetištěním společného pojednání.

6) František ŠMAHEL, *Život a dílo mistra Jeronýma Pražského. Zpráva o výzkumu*, Praha 2010.

PRAŽSKÉ OBECNÉ UČENÍ
V DOBĚ LUCEMBURSKÉ

I. Počátky pražského obecného učení Kritické reflexe k jubileu jednoho „národního monumentu“

Causa celebris: Žakládací listiny pražské univerzity – Zpochybněné provenství: Erfurt, nebo Praha? – Universitas juristarum in studio Pragensi – Univerzita bez profesorů a studentů? – Alma mater Pragensis a její „dcery“ – Středoevropské „vyzařování“ pražského obecného učení – Stručné shrnutí

Klademe-li si otázku, co nového přineslo bádání o počátečním období Univerzity Karlovy od posledního velkého jubilea v roce 1948, pak je třeba předeslat, že v posledních padesáti letech se dějiny univerzit staly jedním z nových specializovaných oborů s vlastní mezinárodní asociací¹, bibliografií i časopisem.² Individualita tu sice zcela nevyklidila pole týmovým výzkumům, přesto však viditelným výsledkem mezinárodní spolupráce jsou nově pojaté *Dějiny evropských univerzit*³ a přínosné sympoziální sborníky.⁴ V zrcadle soudobého srovnávacího studia si pražská univerzita ve svém počátečním období podržuje středoevropskou prioritu, jako jeden z monumentů „národního“ kulturního vzepětí však vykazuje praskliny všude tam, kde se stavělo na vratkých základech. S pochopením pro probouzející se české národní vědomí, nikoli však pro konec dvacátého století, připouští potřebu národních památníků přední německý historik Peter Moraw, jenž svou polemickou úvahou o minulých a současných pohledech na dvě pražské středověké univerzity hodil rukavici české medievalistice.⁵ Necítil jsem potřebu ji

1) Commission Internationale pour l'histoire des universités (CIHU) je přičleněna k International Committee of the Historical Sciences.

2) První svazek bibliografie s názvem *Work in Progress and Publications* vydal zemřelý již John M. FLETCHER v Birminghamu 1978. Ročenka s názvem *History of Universities* začala vycházet v roce 1981.

3) Srov. *A History of the University in Europe 1. The Middle Ages*, Hilde de Ridder-Symoens (ed.), Cambridge 1991, německá verze vyšla pod názvem *Geschichte der Universität in Europa I. Mittelalter*, Walter Rüegg (ed.), München 1993. [Užitečný přehled problematiky s bohatou literaturou podal Krzysztof Ożóg, *The Role of Poland in the Intellectual Development of Europe in the Middle Ages*, Kraków 2009, s. 39–52.]

4) Srov. zejména sborníky: *Les Universités européennes du XIVe au XVIIIe siècle*, Genève 1967; *Die Geschichte der Universitäten und ihre Erforschung. Theorie – Empirie – Methode*, Leipzig 1984; *Les Universités européennes du XVIe au XVIIIe siècle. Histoire sociale des populations étudiantes I–II*, Dominique Julia – Jacques Revel – Roger Chartier (edd.), Paris 1986; *Le università dell'Europa. La nascita delle università*, Gian Paolo Brizzi – Jacques Verger (edd.), Milano 1990; *Die Universität in Alteuropa*. Alexander Patschovsky – Horst Rabe (edd.), Konstanz 1994; a *Gelehrte im Reich. Zur Sozial- und Wirkungsgeschichte akademischer Eliten des 14. bis 16. Jahrhundert*, Rainer Christoph Schwinges (ed.), (Zeitschrift für historische Forschung, Beiheft 18), Berlin 1996.

5) „Potřeba národních památníků, příznačná pro mladé národy s nejistou legitimitou, měla z počátku též pozitivní rysy, např. vydavatelskou činnost... Český lid a jeho dějepisceví není chudé na památníky, a to jak na kovů trvalejší, jakým je husitství, tak i na ty, které se vynořují nebo obnovují příležitostně, jako Velkomoravská říše nebo mírové království Jiřího z Poděbrad. Žádný z těchto druhých živoucích monumentů není – snad s výjimkou města Prahy – tak konkrétní jako Karlova univerzita, která se navíc může pochlubit rekordní značkou svého založení... Středověká pražská univerzita je navíc nejpevnějším památníkem

zvednout, neboť jsem v tomto ohledu předešel vyzyvatele o více než deset let, byť s menší průrazností.⁶ Také já se domnívám, že „svobodná společnost může snést radikálně svobodnou vědu“, a proto se v zásadní otázce vědeckého přístupu stavím po bok Petera Morawa. Proti komu však? Probírám-li se kriticky domácím studiem, jak se zejména jeví v třiceti pěti ročnících specializované revue *Historia Universitatis Carolinae Pragensis*, jen zcela výjimečně se shledávám s příspěvky nahrazujícími odbornost nacionální nebo jinak ideologicky zaměřenou frazeologií. Díky mnohaletému intenzivnímu domácímu studiu má také první díl *Dějiny Univerzity Karlovy* vysokou, mezinárodně srovnatelnou úroveň.⁷ Stojíme snad oba s Morawem donkichotsky proti větrným mlýnům? Ano i ne. Stále ve vzduchu plují staronové smyšlenky nacionálně sebestředného rázu, které pronikají do dějepisných přehledů a učebnic. Není tomu však jen u nás, ale i v německém dějinném povědomí.⁸ Na rozdíl od Morawa jim nepřikládám velkou váhu, byly tu a budou, vědecké bádání je nemůže vymýtit. Morawovo snažení má však ještě jednu výraznou dimenzi a tou je srovnávací studium v celoevropském kontextu.⁹ Zde se české bádání, co naplat, málokdy vyprostilo ze svého bohemocentrismu, a to včetně soudů o střeoevropském dosahu Karlova vysokého učení. V rozpravě s Peterem Morawem a dalšími historiky půjde většinou o subtilní odstíny, které se promítají do argumentace s vyostřenými, nikoli nutně apriorními hledisky. Místo jubilejní bilance tudíž nabízím kritické reflexe k některým výsledkům bádání za posledních padesát let.¹⁰

českých dějin, neboť se zatím nedočkala vážné kritiky a principiální reflexe.“ Viz Peter MORAW, *Die Prager Universitäten des Mittelalters. Perspektiven von gestern und von heute*, in: Spannungen und Widersprüche. Gedenkschrift für František Graus, Susanne Burghartz (ed.), Sigmaringen 1992, s. 109–110. K tomu je třeba dodat, že Moraw kontury svého pojetí naznačil již v syntetickém přehledu *Die Universität Prag im Mittelalter. Grundzüge ihrer Geschichte im europäischen Zusammenhang*, in: Die Universität zu Prag (Schriften der Sudetendeutschen Akademie der Wissenschaften und Künste 7), München 1986. Ve vyostřené podobě se některé teze objevují jednak v díle *Deutsche Geschichte im Osten Europas. Böhmen und Mähren*, Friedrich Prinz (ed.), Berlin 1993 (srov. zde zvl. s. 149–151), jednak v článku *Schlesien und die mittelalterlichen Universitäten in Prag*, Jahrbuch der Schlesischen Friedrich-Wilhelms-Universität zu Breslau 34, 1993, s. 56–59. Jiné autorovy studie uvádím níže.

6) Dovolují si tu připomenout své pojednání *Pražské univerzitní studentstvo v přederevolučním období 1399–1419* (Rozpravy ČSAV, ŘSV 77/3), Praha 1967, kde jsem zpochybnil starší domácí představy ospravedlňující Dekret kutnohorský početní převahou univerzitního českého národa.

7) Srov. *Dějiny Univerzity Karlovy I. 1347/48–1622*, Praha 1995; pod redakcí Michala Svatoše se na svazku autorsky podíleli Ivana Čornejová, Jaroslav Kadlec, Jiří Kejř, Jiří Pešek, Michal Svatoš, Petr Svobodný a František Šmahel. Ke škodě věci redakce rezignovala na poznámkový aparát. Významnou měrou k jubileu přispěl Jiří KEJŘ, *Dějiny pražské právnické univerzity*, Praha 1995. Obě publikace čtenáři poskytnou širší poučení s odkazy na literaturu a prameny.

8) Stojí za zmínku, že poválečné německé učebnice dějepisu pro střední školy bez výjimky považují pražskou univerzitu za německou, založenou německým králem apod.

9) Připomínám tu tři hlavní slabiny soudobého bádání podle P. Morawa: a) opomenutí systematických srovnávacích analýz, b) bezděčné až bezmyslenkovité anachronismy, c) nepodložené hodnotící soudy o kvalitě výuky (*Die Hohe Schule in Krakau*, in: Studien zum 15. Jahrhundert. Festschrift für Erich Meuthen I., Johannes Helmuth – Heribert Müller /edd./, München 1994, s. 521–522).

10) Starší literaturu až do konce sedmdesátých let uvádějí Miloslava MELANOVÁ – Michal SVATOŠ, *Bibliografie k dějinám pražské univerzity do roku 1622*, Praha 1979, dále srov. bibliografické a historiografické přehledy v souhrnných pracích uvedených výše v pozn. 7.

Causa celebris: Zakládací listiny pražské univerzity

V odpovědi na staronovou otázku, kterou si znovu položil, zda totiž „založil pražskou univerzitu císař, či král český?“, Václav Chaloupecký v roce 1948 jednoznačně dal přednost druhé variantě, přičemž odmítl výklad, že by Karel IV. vysoké učení určil „toliko a výlučně pro Čechy“.¹¹ Obdobnou snahu nepodlehnout anachronickým hlediskům lze ojediněle nalézt i v německém dějepisce, a to zejména v jubilejní stati Eugena Lemberga.¹² Ponecháme-li stranou návraty k nacionálně zabarveným hlediskům,¹³ projevují se jisté oscilace i v linii kriticky zaměřeného dějepisce. Zatímco Miroslav Boháček v návaznosti na Josefa Šustu usoudil, že papež Kliment VI. svou bulou z 26. ledna 1347 pražské obecné učení přímo zřídil,¹⁴ Jiří Spěváček se přiklonil k staršímu názoru V. V. Tomka, podle něhož šlo pouze o souhlas s jeho založením.¹⁵ Tak jako tak Klimentova bula byla jedním ze tří konstitutivních aktů pražského obecného učení, z nichž další dva byly vydány z pravomoci Karla IV. Rozumí se samo sebou, že mu papež v areně určuje všekřesťanskou, nikoli jen českou či říšskou působnost.¹⁶

Pokud jde o zakládací listinu ze 7. dubna 1348, literatura je již vcelku zajedno, že Karel IV. založil a privilegoval pražskou univerzitu pro České království.¹⁷ Odpověď na spornou otázku staršího českého a německého dějepisce, zda Karel IV. založil pražskou univerzitu z titulu římského a českého krále, jak je uvedeno v intitulaci listiny z dubna 1348, anebo jen z moci krále českého, přinesl již Karlův Eisenašský diplom ze 14. ledna 1349. Podobně jako zakládací listina z dubna 1348 ani slovem nezmiňuje papežskou bulu, Eisenašský diplom zcela mlčí o předchozím Karlově privilegiu. Z tohoto důvodu podle Miroslava Boháčka

11) Václav CHALOUPECKÝ, *Karlova univerzita v Praze*, Praha 1948, s. 26–43, citace na s. 41.

12) Eugen LEMBERG, *Die Prager Universität und das Schicksal Mitteleuropas*, in: Die Deutsche Universität in Prag (Adalbert-Stifter-Verein, Kleine Schriften 1), München 1948, s. 12–38. Více méně však zůstalo jen u proklamace, neboť Lemberg oklikou dospěl k závěru, že co do funkce a „fyzionomie“ šlo o univerzitu Svaté říše římské, „das damals immer deutlicher zum Reich der deutschen Nation wurde, und damit die erste Universität Mitteleuropas“ (s. 18). Neméně příznačný je také název publikace.

13) Výběr starších studií a publikací, v nichž se projevují nacionálně vyhraněné přístupy českých a německých historiků uvádí V. CHALOUPECKÝ, *Karlova universita v Praze*, s. 133–134.

14) Miroslav BOHÁČEK, *Založení a nejstarší organizace pražské university*, AUC-HUCP 6/1, 1965, s. 6–9. Toto mínění sdílí též M. SVATOŠ, *Dějiny Univerzity Karlovy I*, s. 34.

15) Jiří SPĚVÁČEK, *Karel IV. Život a dílo (1316–1378)*, Praha 1978, s. 372; a obšírněji v publikaci *Založení Univerzity Karlovy* (Slovo k historii 15), Praha 1988, s. 8–9.

16) Roderich SCHMIDT, *Begründung und Bestätigung der Universität Prag durch Karl IV. und die kaiserliche Privilegierung von Generalstudien*, in: Kaiser Karl IV. 1316–1378. Forschungen über Kaiser und Reich, Hans Patze (ed.), Sonderabdruck aus Blätter für Deutsche Landesgeschichte 114, 1978, s. 702. Papežské bule věnoval nejnověji zvrubnou pozornost Frank REXROTH, *Deutsche Universitätsstiftungen von Prag bis Köln. Die Intentionen des Stifters und die Wege und Chancen ihrer Verwirklichung im spätmittelalterlichen deutschen Territorialstaat*, Köln – Weimar – Wien 1992, s. 60–74. Spolehlivý přehled poskytuje i bonnská disertace od Renate DIX, *Frühgeschichte der Prager Universität. Gründung, Aufbau und Organisation 1348–1409*, Bonn 1988.

17) Jako zcela samostatný a nový královský akt vykládá listinu ze 7. dubna 1348 M. BOHÁČEK, *Založení a nejstarší organizace*, s. 9. Ke shodnému závěru (bez znalosti Boháčkovy stati) dospěl R. SCHMIDT, *Begründung und Bestätigung*, s. 697–702; zatímco F. REXROTH, *Deutsche Universitätsstiftungen*, s. 83–92, se domnívá, že Karel ve svém privilegiu s taktickými ohledy na českou šlechtu ledacos zamlčel.

nemohlo jít ani o stvrzení, ani o skutečné udělení údajně slíbených privilegií, nýbrž o záruku ochrany příslušníků pražského obecného studia na říšském území.¹⁸ A opět, protože česká vědecká produkce se v cizině často nesleduje anebo nečte, setkáváme se i nadále se širším spektrem názorů. Jestliže Roderich Schmidt se v některých bodech Boháčkovu pojetí přiblížil, aniž je znal,¹⁹ Ferdinand Seibt sice na Boháčkovu studii odkazuje, aniž by se s ní však dostatečně vyrovnal. Právě na základě chybné interpretace Eisenašského diplomu jako zakladatelského aktu a současně potvrzení dubnové listiny z pravomoci říšského panovníka Seibt vyslovil hypotézu, podle níž Karel svými fundacemi v tomto ohledu zrovnoprávnil císařskou a papežskou moc.²⁰ Nejnovější *Dějiny Univerzity Karlovy* považují Eisenašský diplom za konstitutivní akt, jímž Karel IV. mimo jiné sankcionoval vznik nové univerzity z titulu říšského krále.²¹

Ve sporu o říšskoněmecké zaměření Karlova obecného učení padala na váhu též interpretace nejstarší univerzitní pečeti. Pro Václava Chaloupeckého byl pečetní obraz dostatečným svědectvím, že založení pražské univerzity úzce souviselo s Karlovým češtvím a jeho českým patriotismem.²² Obdobně bylo i pro Václava Vojtíška nemyslitelné, že by Karel IV. odevzdával zakládací listinu českému světcí, pokud by šlo o říšskou fundaci.²³ Říšsko-německé hledisko se pokusil souběžně zachránit Anton Blaschka výkladem, podle něhož orlice na štítu a praporci sv. Václava je říšským znakem vyjadřujícím odvislost univerzity na říši.²⁴ Zatímco domněnka Petera Morawa, že Karel předává zemskému patronovi nikoli svoji, nýbrž papežovu zakládací listinu,²⁵ se nedotkla jádra sporu, podle důvtipného výkladu Franka Rexrotha Karel IV. „odcizil“ zemské šlechtické obci jejího patrona, a tím ochránil svou univerzitní fundaci proti jejím případným odpůrcům.²⁶

Ač se již do rozdílných pohledů na počátky pražského obecného učení promítaly nacionální hlediska, neznalosti či mylné interpretace, najdeme je na české i německé straně a zprostředkovaně i v jinojazyčné literatuře. Učinit však za staršími pracemi tlustou čáru nelze, neboť se v nich shledáme i s podloženými a dosud platnými závěry. Se snahou překonat ahistorické přístupy a interpretace

18) M. BOHÁČEK, *Založení a nejstarší organizace*, s. 13–15.

19) R. SCHMIDT, *Begründung und Bestätigung*, s. 703–707.

20) Ferdinand SEIBT, *Karl IV. Ein Kaiser in Europa 1346–1378*, München 1978, s. 179–183. Seibtův výklad rozvinul a upřesnil R. SCHMIDT, *Begründung und Bestätigung*, s. 710–719.

21) Tak M. SVATOŠ, *Dějiny Univerzity Karlovy*, s. 37.

22) V. CHALOUPECKÝ, *Karlova universita v Praze*, s. 45.

23) Václav VOJTÍŠEK, *O starých pečetích University Karlovy*, Sborník historický 3, Praha 1955, s. 93–95, zde také přesný popis a starší literatura.

24) Anton BLASCHKA, *Vom Sinn der Prager hohen Schule nach Wort und Bild ihrer Gründungsurkunden mit drei Abbildungen*, in: Studien zur Geschichte der Karls-Universität zu Prag, R. Schreiber (ed.), Freilassing – Salzburg 1954, s. 78–80. Kriticky k tomu BOHÁČEK, *Založení a nejstarší organizace*, s. 11.

25) P. MORAW, *Die Universität Prag im Mittelalter*, s. 44.

26) F. REXROTH, *Deutsche Universitätsstiftungen*, s. 92–99. Pro výklad je ovšem důležitá doba pořízení pečetidla, které má blízko ke skupině dvorských zlatnických prací z doby kolem r. 1350. Viz k tomu Josef KRÁSA, *Karlovy pečeti*, in: Karolus Quartus, Praha 1984, s. 413, kde další literatura. Archaizující ráz pečetního obrazu postihl Aleš ZELENKA, *Bemerkungen zum Siegel der mittelalterlichen Universität Prag*, in: Die Universität zu Prag, s. 179–187.

se ojediněle setkáváme již od přelomu padesátých a šedesátých let. Za zmínku tu zvláště stojí náhled Františka Kavky, podle něhož pražská univerzita „fakticky po celé půl století plnila i úlohu univerzity říšské“, protože jiné na tomto území dlouho nebylo, a to ve smyslu soudobého evropského universalismu.²⁷ Pro německé historiky bylo snadnější opustit mínění o říšské funkci pražského *studium generale*, neboť to de facto bylo vysokým učením celé říše.²⁸ A i když pojem „říšské univerzity“ byl záhy odmítnut jako dobově nepatřičný,²⁹ na teritoriální působnosti pražského obecného učení se tím nic nezměnilo. Většina studentů a mistrů tak jako tak pocházela z „německého království“, jak se dočteme u Ferdinanda Seibta,³⁰ anebo byla prostě Němci, což odpovídalo skutečnosti³¹. Pak již ani nemůže příliš překvapit, je-li pražské obecné učení prostě přiřazeno k „německým univerzitám“.³² Summa summarum jde o Pyrrhovo vítězství starší české historické školy: Pražskou univerzitu sice Karel IV. založil jako český král z prostředků Českého království, převážně však pro Němce.

Pohled na mapku univerzit založených před rokem 1348 jednoznačně ukazuje, že všechny ležely na území tzv. staré Evropy.³³ Karlova fundace zahájila vysokoškolskou kolonizaci na bílé ploše zhruba vymezené Alpami a Rýnem tak důrazně, že během dalších padesáti let zde přibýlo celkem šest univerzit. Po dalších pěti, jež byly zřízeny v první polovině 15. století, se tempo v následujících padesáti letech ještě více zrychlilo. K roku 1500 lze již na uvedeném území napočítat dvacet čtyři vysokých škol včetně Prahy, čímž se jejich počty v obou částech Evropy zhruba vyrovnaly. Na věci nic nemění, že některé z vysokých škol měly jepičí život anebo že bylo třeba jejich fundaci po čase obnovit. Potřeba dostupného vzdělání v „mladší“ Evropě vzrostla před rokem 1350 natolik, že bylo jen otázkou času, kdy zde dojde k první fundaci. Nepochybně tu bylo také více středisek, která se mohla o tuto poctu ucházet. Vedle Kolína nad Rýnem přicházel v úvahu především Erfurt a teprve v druhém sledu Vídeň, Heidelberg, Krakov, Buda a Pécs. Přitom je

27) František KAVKA, *Založení university a její vývoj do roku 1409*, in: *Stručné dějiny University Karlovy*, Praha 1964, s. 10. Obdobnou formulaci viz mimo jiné v jeho studii *Die Gründung der Universität in Prag und ihre Bedeutung für die Entwicklung der tschechischen Kultur*, Les universités européennes du XIVe au XVIIIe siècle, Genève 1967, s. 30.

28) Srov. k tomu mj. Josef HEMMERLE, *Die Universität Prag im Mittelalter bis zum Humanismus*, in: *Leistung und Schicksal. Abhandlungen und Berichte über die Deutschen im Osten*, E. G. Schulz (ed.), Köln 1967, s. 139.

29) Viz F. SEIBT, *Von Prag bis Rostock. Zur Gründung der Universitäten in Mitteleuropa*, in: *Festschrift für Walter Schlesinger 1*, Helmut Beumann (ed.), Köln – Wien 1973, s. 412 (přetisk in: F. S., *Mittelalter und Gegenwart. Ausgewählte Aufsätze*, Sigmaringen 1987, s. 203); a *Karl IV. Ein Kaiser in Europa*, s. 183.

30) F. SEIBT, *Karl IV. Ein Kaiser in Europa*, s. 183.

31) Viz k tomu níže pozn. 139 a 142.

32) Tak je tomu, takřka bezděčně, v titulu uvedené monografie F. REXROTHA, *Deutsche Universitätsstiftungen von Prag bis Köln*. Pražskou univerzitu mezi svůj výzkum naopak nezahrnul Rainer Christoph SCHWINGES, *Deutsche Universitätsbesucher im 14. und 15. Jahrhundert. Studien zur Sozialgeschichte des alten Reiches*, Stuttgart 1986.

33) Ke konceptu „starší“ a „mladší“ Evropy zevrubně Peter MORAW, *Über Entwicklungsunterschiede und Entwicklungsausgleich im deutschen und europäischen Mittelalter*, in: *Hochfinanz. Wirtschaftsräume. Innovationen*. Festschrift für Wolfgang von Stromer 2, U. Westmann a kol. (edd.), Trier 1987, srov. zvl. s. 599–610. Dostupné nyní i v přetisku in: Peter MORAW, *Über König und Reich*, Sigmaringen 1995, zde na s. 308–317.

třeba mít na paměti, že od roku 1324, kdy Jan XXII. upřel římskému králi Ludvíku IV. řečenému Bavor všechna panovnická práva, nepřicházel na většinu říšského území papežův souhlas ke zřízení univerzit po více než dvě desetiletí v úvahu. Otevřenou otázkou zůstává, proč se Ludvík neodvážil založit na svém území univerzitu bez papežova souhlasu. Učinil tak až jeho nástupce Karel IV., který jako první z římských panovníků prolomil papežský monopol na udílení privilegia generálních studií spolu s licencí *ubique docendi*.³⁴ Stalo se tak v případě hned několika univerzit, jimž Karel udělil zakládací listiny v letech 1355–1369, přičemž ze své pravomoci povoloval i zřízení teologických fakult.³⁵ Příznačné přitom je, že tomu tak nebylo v případě Prahy a že další čtyři nejstarší univerzity, tj. Vídeň, Erfurt, Heidelberg a Kolín, byly založeny lokálními autoritami bez předchozího souhlasu či následného privilegia držitele říšského královského stolce.³⁶

Z tohoto širšího pohledu, který se vymyká tradičnímu bohemocentrismu, plyne hned několik podnětů k další reflexi. Předně více dynastické než říšské hledisko v záměrech Karla IV. Za druhé nadregionální působnost Prahy v první fázi její existence, kdy také rozdělení na čtyři národy nebylo jen vnější nápodobou, jak tomu později bylo v případě Kolína a Lipska. Via facti jediné Vídeň mohla konkurovat Praze svým geografickým záběrem. Formulace Michala Svatoše, kterou čteme v prvním díle *Dějiny Univerzity Karlovy* je na výši soudobého mezinárodního bádání a může se ucházet o platnost i při příštím jubileu: „Pražská univerzita byla nesporně univerzalistickým ústavem, první univerzitou severně od Alp a východně od Paříže, časově i významem první univerzitou říše, vyrostlou na půdě Českého království, které jí zaručovalo hmotné podmínky existence. Pražská univerzita byla svým založením ústavem zemským, svým posláním ovšem byla určena jak domácím, tak obyvatelům říše, stejně jako ve své podstatě celému vzdělanému křesťanskému světu.“³⁷

Zpochybněné prvenství: Erfurt, nebo Praha?

Studie Sönke Lorenze s provokativním titulem *Das Erfurter „Studium generale artium – Deutschlands älteste Hochschule“* vzbudila před šesti lety v odborných kruzích menší rozruch, než by se na první pohled dalo očekávat.³⁸ Již předtím totiž Horst Rudolf Abe upozornil pražské mediévisty na dlouhou tradici erfurtských generálních studií a čtyři vyšších latinských škol s úplnou výukou svobodných umění, pro něž se v roce 1328 objevuje souhrnné označení *universitas studentium Erfurdensium*

34) Karlův zásah do papežského monopolu výslovně zmiňuje Paolo NARDI, *Die Hochschulträger*, in: *Geschichte der Universität in Europa I*, s. 100.

35) Podrobně k tomu Miloslava KUBOVÁ, *University založené Karlem IV.*, AUC-HUCP 11/1–2, 1970, s. 7–31, kde také rozbór dochovaných privilegií.

36) Poslední stav bádání zachycuje F. REXROTH, *Deutsche Universitätsstiftungen*, passim.

37) *Dějiny Univerzity Karlovy I*, s. 39–40.

38) Studie vyšla v jubilejní publikaci *Erfurt 742–1992. Stadtgeschichte – Universitätsgeschichte*, Ulman Weiß (ed.), Weimar 1992, s. 123–134.

a o nichž se později výslovně mluví jako o *studium generale artium*. Zatímco Abe, jehož předešel F. M. Bartoš,³⁹ vyzdvihl dobré podmínky pro úzkou spolupráci Erfurtu a Prahy,⁴⁰ Lorenz na základě svých mnohaletých výzkumů erfurtského školství ve 13. a 14. století⁴¹ dospěl k závěru, že dlouho před Prahou existovala v Erfurtu vysoká škola, jež co do rozsahu a kvality výuky odpovídala standardu evropských univerzit. Jediným jejím nedostatkem bylo, že nebyla *universitas privilegiata*, a že tudíž svým absolventům nemohla poskytnout licenci *ubique docendi*.⁴²

Z právního hlediska je věc jasná, prvenství patří Praze, a nikoli Erfurtu. Ve značně jiném světle se však jeví předpoklady pro vznik první středoevropské univerzity. Vedle Erfurtu, kde existující *studium generale artium* muselo čekat na zrovnoprávnění s Prahou až do roku 1392, byly neméně příznivé podmínky pro úspěšné započítí privilegované vysokoškolské výuky v Kolíně nad Rýnem, měste proslulé dómské školy a generálních učení žebravých řádů, na nichž mimo jiné působili Albertus Magnus a Johannes Duns Scotus.⁴³ Skutečnost, že v Erfurtu šlo pouze o *studium artium*, je lépe nepřipomínat, neboť po roce 1417 pražské vysoké učení pokleslo na regionální artistické studium, jak kousavě, leč vcelku věcně, poznamenal Peter Moraw.⁴⁴ Konec konců byl to sám Karel IV., který roku 1366 papeži Urbanu V. sdělil, že erfurtské čtyři vyšší latinské školy svou návštěvností i rozsahem výuky svobodných umění překonávají kterékoli město v Německu.⁴⁵

Pro Prahu i české poměry před polovinou 14. století bylo příznačné, že se zde nenašla vyšší latinská škola s natolik početným sborem graduovaných učitelů, která by se mohla stát zárodkem artistické fakulty. Tu a tam lze ovšem doložit vzdělance či učence většího rozhledu, a to nejen v katedrální škole, ale i v praž-

39) Srov. F. M. BARTOŠ, *Příspěvky k dějinám Václava IV. 10. Z počátků teologické a lékařské fakulty University Karlovy*, zvl. otisk VČAVU 53, 1944, čís. 2, s. 11.

40) Horst Rudolf ABE, *Karl IV. und das Erfurter „Studium generale“*, in: Mezinárodní vědecká konference Doba Karla IV. v dějinách národů ČSSR. Materiály ze sekce dějin filosofie a přírodních věd, Praha 1981, s. 111–122.

41) Sönke LORENZ, *Studium generale Erfordense: Zum Erfurter Schulleben im 13. und 14. Jahrhundert* (Monographien zur Geschichte des Mittelalters 34), Stuttgart 1989; a *Studium generale Erfordense: Neue Forschungen zum Erfurter Schulleben*, *Traditio* 46, 1991, s. 261–289.

42) S. Lorenz, *Das Erfurter „Studium generale artium“*, s. 130. [Nedávno předložil odlišnou koncepci vzniku a založení erfurtské univerzity Robert GRAMSCH, *Erfurt – Die älteste Hochschule Deutschlands: vom Generalstudium zur Universität*, Erfurt 2012].

43) Podrobněji k řádovým generálním studiím v Kolíně Erich MEUTHEN, *Kölner Universitätsgeschichte I. Die alte Universität*, Köln – Wien 1988, s. 41–51. Podle P. MORAWA, *Die Hohe Schule in Krakau*, s. 525, se s Kolínem nemohlo měřit žádné jiné město ve střední Evropě, nemluvě o severu a východu.

44) P. MORAW, *Die Prager Universitäten des Mittelalters*, s. 111, s odvoláním na moji studii *L'Université de Prague de 1433 à 1622: recrutement géographique, carrières et mobilité sociale des étudiants gradués*, in: *Les universités européennes I*, s. 65–88.

45) Obšrný výtah z Karlovy supliky otiskl Bedřich JENŠOVSKÝ, *Monumenta Vaticana res gestas bohemicas illustrantia III. Acta Urbani V. (1362–1370)*, Praha 1944–1954, s. 433n, č. 703. Viz k tomu již H. R. ABE, *Karl IV. und das Erfurter Studium generale*, s. 116, podrobněji pak S. LORENZ, *Studium generale Erfordense: Zum Erfurter Schulleben*, s. 46–48. Peter MORAW, *Die ältere Universität Erfurt im Rahmen der deutschen und europäischen Hochschulgeschichte*, in: *Erfurt. Geschichte und Gegenwart*, Ulman Weiß (ed.), Weimar 1995, s. 199, k tomu ne zcela přesně: „Im Briefverkehr des Hofes mit der päpstlichen Kurie steht zum Jahr 1366 mit dünnen Worten zu lesen, daß das Erfurter Studium besser qualifiziert sei als die Prager Artistik.“

ských kapitulách⁴⁶ a v řádových studiích augustiniánských eremitů u sv. Tomáše nebo dominikánů u sv. Klimenta⁴⁷. Dochované rukopisy a vzácněji též soupisy knih těchto a jiných církevních institucí nasvědčují, že tu pro počátek byla k dispozici alespoň potřebná literatura.⁴⁸ Na druhé straně Praha měla před polovinou 14. století více než dvacet tisíc obyvatel a po založení Nového Města přibývalo nových ubytovacích možností rok od roku. Ve srovnání s Heidelbergem (ca 3000), Lipskem (ca 5000), Rostockem (11 000), Krakovem (14 000) mohla tedy poskytnout lepší ubytovací možnosti, byť zprvu jen v měšťanských domech nebo v početných církevních zařízeních. Praha byla městem kleriků a svým do značné míry ještě německým obyvatelstvem mohla poskytnout a také poskytla pohostinství velkému počtu cizích studentů. Ani v pozdějším období, kdy se pražská aglomerace se svými čtyřiceti tisíci obyvateli přiřadila k největším evropským městům, zde nedocházelo k tak závažným konfliktům mezi studenty a domácími měšťany, jak tomu bylo v menších univerzitních městech, jmenovitě v Heidelbergu.⁴⁹

Universitas juristarum in studio Pragensi

Znalosti o pražské právnické univerzitě postoupily za posledních padesát let výrazně vpřed. Přesto vyostřené povědomí o dvou univerzitních korporacích v rámci jednoho studia již před rokem 1372 nelze samo o sobě považovat za badatelský přínos radikálně kritického dějepisce, jak naznačuje Peter Moraw.⁵⁰ Vcelku jednoznačně již v roce 1948 Václav Chaloupecký připomněl, že juristé se od samého počátku pražské univerzity snažili připodobnit její celkové zřízení boloňskému vzoru. Proti odštěpným tendencím juristů se musel v roce 1360 postavit kancléř Arnošt z Pardubic. Jeho úsilí o jednotu univerzity nebylo úspěšné, vnitřní rozpory a roztržky pak vyvrcholily roku 1372, kdy juristé se svolením Karla IV. založili samostatnou univerzitu v rámci pražského studia.⁵¹ Jdeme-li zpět do prapočátků

46) Nepřilíší početné zprávy o pražských latinských školách shromáždila Marie BLÁHOVÁ, *Pražské školy předuniverzitního období*, Documenta Pragensia 11, 1993, zvl. s. 28–32, která v dalším článku svůj přehled rozšířila na celou zemi: *Artes und Bildung im mittelalterlichen Böhmen (vor der Gründung der Prager Universität)*, in: *Scientia und Ars im Hoch- und Spätmittelalter*, Berlin – New York 1994, s. 777–794, zde také další literatura.

47) Podrobně k tomu Jaroslav KADLEC, *Řeholní generální studia při Karlově universitě v době předhusitské*, AUC-HUCP 7/2, 1966. Generální studium augustiniánských eremitů v Praze existovalo již kolem r. 1300 (s. 83), dominikánské studium bylo povýšeno na generální až 1347, ještě později se tak stalo se studiem minoritů u sv. Jakuba (s. 80), generální studium karmelitánů bylo založeno 1379 (s. 93), zřízení generálního studia cisterciáků zůstalo dlouho na papíře (s. 97).

48) Cenné jsou z tohoto hlediska soupisy knih pražské kapituly, z nichž nejstarší je z roku 1354 (viz Ivan HLAVÁČEK, *Středověké soupisy knih a knihoven v českých zemích*, Praha 1965, s. 65–74, č. 92–105).

49) Srov. mimo jiné Hermann HEIMPEL, *Ein „Studentenkrieg“ vor 557 Jahren*, *Georgia Augusta* 31, 1979, s. 20–23.

50) Viz P. MORAW, *Die Prager Universitäten des Mittelalters*, s. 111. Velice ovšem oceňuji autorovy badatelské výsledky a jen se zdráhám se pokoušit o retuše některých jeho závěrů. Ty někdy podle mého soudu ubírají na významu pražské alma mater více, než lze průkazně doložit.

51) V. CHALOUPECKÝ, *Karlova universita v Praze*, s. 71–72.